

3. Історія педагогіки: навч. посіб. для студ. ВНЗ у 2-х кн.: Кн. 2. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні / І. В. Зайченко. - К.: Вид. дім «Слово», 2010. - 1032 с.
4. Винокур А.С. Організація і форми позакласної роботи в школі-інтернаті для дітей з важкими розладами мови: методичні матеріали. - Київ. - 1970. - 63 с.
5. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні. Нариси (X-поч. XX ст.) / за ред. М.Д. Ярмаченка. – К.: Радянська школа, 1991. – 384 с.
6. Педагогіка: навч. посіб. / А. М. Москаленко ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ: Київ. ун-т, 2015. — 303 с.
7. Логопедія: підручник / М.К. Шеремет, В.В. Тарасун, С. Ю. Конопляста; за ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім „Слово”, 2010. – 376 с.

УДК 378:37.011.3-051:81'243(045)

Дячук А.
студентка 2-го курсу магістратури,
спеціальність «Середня освіта (Мова і література (англійська))»,
Мукачівський державний університет
Теличко Н.В.
доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті здійснено теоретичний аналіз наукової проблеми "професійна компетенція майбутнього вчителя іноземної мови". Сконкретизовано вимоги до теоретичної та практичної кваліфікації вчителя іноземної мови.

***Ключові слова:** педагогічна технологія, теоретична кваліфікація, практична кваліфікація, компетентність, професійна компетентність.*

The article touches upon a theoretical analysis of the scientific problem «professional competence of the future foreign language teacher». The requirements to the theoretical and practical qualification of a foreign language teacher have been specified.

Key words: *pedagogical technology, theoretical qualification, practical qualification, competence, professional competence.*

Сьогодні досить часто якість професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розглядається через поняття “професійна компетентність”. В теорії педагогічної освіти воно використовується паралельно з такими поняттями як-то: “професіоналізм”, “педагогічна майстерність”, “готовність до педагогічної діяльності”. Взагалі, характеризуючи одну й ту ж проблему, означені педагогічні категорії мають особливі змістові відтінки й вживаються в різних контекстах.

Так, готовність до педагогічної діяльності визначається як характеристика потенційного стану вчителя дотично його професійної діяльності. В цілому, готовність до дії трактується як стан мобілізації всіх психофізичних систем людини, що забезпечують ефективне виконання професійних дій. Під готовністю розуміють озброєність людини необхідними для успішного виконання дій знаннями, вміннями та навичками; нагальну реалізацію програми дій у відповідь на появу визначеного сигналу [4, 165-172].

Поняття “компетентність” з'явилося у психолого-педагогічній літературі порівняно недавно і не є на сьогоднішній день досить повно дослідженим, воно стає все більш важливим і пріоритетним, все частіше можна зустріти згадування про нього й аналіз його сутності та структури.

У сучасній психолого-педагогічній літературі з проблеми професійної компетентності вчителя існують різні точки зору. Частіше за все дослідники визначають компетентність, як одну із сходинок професіоналізму, тобто як систему знань, умінь, навичок, способів діяльності, психологічних якостей, необхідних вчителю для здійснення педагогічної діяльності, виділяючи в структурі компетентності певний склад компонентів.

На думку дослідників, загальна характеристика професійної компетентності свідчить про те, що вона передбачає залучення людини до загального культурного світу цінностей, і саме в цьому просторі людина реалізує себе як спеціаліст, професіонал, тобто “людина, яка володіє не тільки достатнім обсягом знань, умінь і навичок..., але й здатністю до безперервної самоосвіти” [1,2].

Бігич О. [1] пропонує конструювати структуру професійної компетентності вчителя, спираючись на базовий стандарт. Основою для конструювання виступають такі поняття як-то: “кваліфікаційна характеристика”, “модель спеціаліста”, “професіограма вчителя”. У цьому зв'язку автор виокремлює три групи стандартів професіоналізму вчителя. Це

рефлексивні стандарти - самооціночні та зовнішньооціночні: відповідність кваліфікаційній характеристиці, володіння технікою інтроспекції й методичної самооцінки через моделювання Я - концепції; професійно-діяльнісна характеристика педагога: володіння педагогічними поняттями, концепціями, закономірностями, основами педагогічної інформатики, педагогічної діагностики, технологією педагогічної творчості, співробітництва з партнерами, управління колективними справами; володіння знаннями про здоровий і розвиваючий спосіб життя, про способи виходу зі стресової ситуації; озброєння кожного педагога засобами соціального та психологічного захисту від впливу несприятливих факторів праці й життєдіяльності.

Неважко помітити, що друга група стандартів відображає зміст професійної компетентності педагога. Щодо першої та третьої групи стандартів, то, на нашу думку, вони виступають як умови для виявлення професійної компетентності. Ряд дослідників визначає професійну компетентність тільки через систему знань, умінь і навичок без урахування мотиваційно-потребної сфери особистості вчителя.

Кондратюк Т. розглядає професійну компетентність учителя через процесуальні й результативні показники. Так, до перших дослідників включає три блоки – педагогічну діяльність, педагогічне спілкування й особистість учителя. До других – два блоки, це – навчання й навченість, виховання і вихованість. В середині кожного з них науковець визначає об'єктивно необхідні вміння, знання та вимоги до психологічних якостей учителя. Виходячи з цього, автор тлумачить професійну компетентність, як “обізнаність учителя про знання й вміння та їх нормативні ознаки, що необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання, реальна професійна діяльність згідно з еталонами та нормами ”[4, 36].

Розглядаючи питання про професійну компетентність учителя іноземних мов правомірно сказати про те, що відрізняє саме цього вчителя - це сформована іншомовна комунікативна компетенція. На думку українських учених-лінгвістів, основними складовими компонентами галузі освіти “Іноземна мова” є три види компетенцій, розгалужених від родового поняття “комунікативна компетенція (іншомовна)”, а саме:

- 1) мовленнєва компетенція;
- 2) мовна компетенція;
- 3) соціокультурна компетенція [2, 29].

Однак ці види компетенцій, в свою чергу, також включають цілий ряд компетенцій. Мовленнєва компетенція передбачає здатність сприймати й

породжувати іншомовні тексти згідно з поставленим чи виниклим комунікативним завданням, яке включає ситуацію спілкування й комунікативний намір. Вона базується на чотирьох видах компетенції: в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Отже, для формування мовленнєвої компетенції повинні бути сформовані мовленнєві вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності.

Як відомо, мовна (лінгвістична) компетенція передбачає знання системи мови й правил її функціонування при іншомовній комунікації. Мовна компетенція також є інтегративною і включає цілий ряд компетенцій: лексичну, граматичну, фонологічну й орфографічну. Соціокультурна компетенція охоплює такі види компетенцій як країнознавча і лінгвокраїнознавча. Країнознавча компетенція - це знання історії, географії, економіки, державного устрою, культури країни, мова якої вивчається. Лінгвокраїнознавча включає в себе знання про основні особливості соціокультурного розвитку країни, мова якої вивчається, на сучасному етапі; і вміння підпорядковувати свою мовленнєву поведінку у відповідності з цими особливостями.

На нашу думку, всі зазначені види компетенцій, що входять до складу іншомовної комунікативної компетенції, мають бути сформовані у людей, що вивчають іноземну мову, але так як студенти педагогічного вищого закладу освіти є майбутніми вчителями іноземних мов, то в них також повинні бути сформовані й інші компоненти професійної компетентності, необхідні для успішного здійснення педагогічної діяльності.

Вдовенко І. зазначає, що в майбутнього вчителя іноземних мов повинні бути сформовані такі види компетенцій, як особистісна, яка передбачає усвідомлення значущості ролі вчителя, соціальна (здатність затверджувати статус свого предмета в освітній концепції України), спеціальна, яка, в свою чергу, на думку дослідника, поділяється на мовну (досконале володіння вчителем мовою, його вміння навчити інших) і філологічну компетенції (володіння самими сучасними теоретичними знаннями з культурології) та дидактико-методична, до якої відносяться володіння сучасними принципами комунікативної дидактики, орієнтованої на діяльнісний підхід до мови як інструменту до дії, когнітивний підхід, при якому учень є суб'єктом учбового процесу, й інтеркультурний підхід [2, 72-75].

Як бачимо, при різноманітності компонентів, що дослідники виокремлюють у складі професійної компетентності вчителя іноземних мов, провідною залишається іншомовна комунікативна компетенція, яка, на наш погляд, тісно пов'язана з усіма іншими компонентами професійної компетентності вчителя іноземних мов. Згідно до Наказу Міністерства освіти та

науки України та Академії педагогічних наук України було розроблено критерії оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої освіти, де визначено основні компетенції, яких вимагає сучасне життя, а саме: громадські, ті, що стосуються життя в полікультурному суспільстві, ті, що пов'язані з володінням усною і писемною рідною та іншими мовами, компетенції, пов'язані з вимогами інформаційного суспільства, а також компетенції щодо бажання і готовності постійно навчатися як у професійному, так і в особистому та суспільному плані. Вчитель повинен бути готовий до роботи з формування в учнів усіх зазначених видів компетенцій. Але для того, щоб здійснити це, у випускника педагогічного вищого закладу освіти повинні бути сформовані усі складові професійної компетентності, що необхідні сучасному вчителю для компетентного виконання професійної діяльності.

Відтак, ми вважаємо, що професійна компетентність вчителя - це інтегральне утворення особистості, яке включає сукупність соціального, полікультурного, аутопсихологічного, когнітивно-технологічного та персонального компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки предмета, що викладається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О.Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи / О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2008. – 278 с.
2. Вдовенко І.С. Особливості навчання професійного спілкування студентів університету / І. С. Вдовенко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка]. – Ч. II. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – Вип. LIІ. – С. 9–16.
3. Панова Л.С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова // Наукові записки. – Серія: Філологічні науки: збірник наукових праць. – 2009. – №81. – С. 141 – 146.
4. Кондратюк Т. Інноваційні технології / Т. Кондратюк. – Харків: Фоліо, 2011. – 355 с.
5. Baron N.C. Always on: language in an online and mobile world / N.C. Baron // Oxford: Oxford University Press. – 2015. – P. 19 – 22
6. Widdowson H.G. Communication and Community. The Pragmatics of ESP / H.G. Widdowson // English for Specific Purposes. – 2008. – No.17/1. – P. 314.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>